

Kokkuvõttev hinnang Rahandusministeeriumi valitsemisala 2017. a tegevuskava täitmisele

Tulemusvaldkond: Riigi rahandus

Eesmärk: Eelarvepoliitika on jätkusuutlik ja makromajandust tasakaalustav.

Tegevusvaldkond: Eelarvepoliitika

Läbi tsüklite tugevana hoitud eelarvepositsioon, madal netovõlakoormus ja Euroopa kriisihaldusmehhanismid võimaldavad hakkama saada majanduslanguse tingimustes ning aitavad kaasa eelarvepoliitika pikaajalisele jätkusuutlikkusele. Kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) tulubaasi muudatused ja keskpika perioodi rahastamine kajastub riigi eelarvestrateegias. Käimas on vajalikud arendusprojektid (pilotprojektid, meetodikate ja regulatsioonide väljatöötamine), mille läbiviimine on eelduseks üleminekuks riigi ressursside tekke-, tegevus- ja tulemuspõhisele juhtimisele, mis omakorda avab keskpikas perspektiivis uued võimalused riigi ressursside paremaks planeerimiseks ja juhtimiseks. Struktuurivahendite kasutamise süsteem on toimiv ja võrreldes teiste riikidega kuluefektiivne ning võimaldab saavutada rakenduskava eesmärgid.

Koostati Rahandusministeeriumi kevadine ja suvine makromajandus- ja riigi rahanduse prognoos. Valitsus kiitis heaks keskse strateegilise dokumendina riigi eelarvestrateegia aastateks 2018-2021 ning 2018. aasta riigieelarve seaduse.

Riigikogu võttis vastu riigieelarve seaduse muudatused, mille jõustumisel saab riigikogu igal aastal riigieelarve eelnõuga koos riigi rahanduse järgmise nelja aasta kava.

Kava kohaselt läheb Eesti üle 2020. aastal üle tegevuspõhisele eelarvestamisele. Tegevuspõhine eelarve annab parema ülevaate riigi kuludest pakutavate teenuste kaupa. Samuti hakkab riigieelarve eelnõu seletuskiri edaspidi kajastama ka eelarve nelja-aastast vaadet. Nii saab näidata varasemate ja uute otsuste mõju ühe aasta asemel nelja aasta perspektiivis. Sel kombel saavad nii avalikkus kui ka riigikogu parema ülevaate riigi rahalisest olukorrast ja plaanidest järgmise nelja aasta jooksul.

Avalike ressursside tulemuslikuks ja efektiivseks kasutuseks alustati „Ettevõtluse ja innovatsiooni“ valdkonna tõhustamiskava koostamist. Eesmärk on jõuda koostöös muudatusteni, mis avaldaksid suuremat positiivset mõju majanduskasvule, tootlikkusele ja rahvusvahelisele konkurentsivõimele.

Väliste ekspertide hinnangute põhjal on struktuurivahendite kasutamise rakendus- ja seiresüsteem toimiv ning võrreldes teiste riikidega kuluefektiivne ja halduskoormus toetuse saajale madal.¹

Tegevusvaldkond: Finantspoliitika

Eesti finantssektor on tihedalt integreeritud Põhjamaade stabiilsete finantsgruppidega, mis on aidanud Eestis tagada finantsstabiilsuse ka globaalse finantskriisi tingimustes. Eesti finantsteenuste, raamatupidamise, audiitoritegevuse ja rahapesualane regulatiivne raamistik vastab rahvusvahelistele standarditele. Siseriiklik koostöö on tõhus ja teistel siinse regiooni ministeeriumidel ja finantsvaldkonna regulaatoritel on olemas valmisolek koostöök. Finantsjärelevalve toimib efektiivselt ja koostöö teiste liikmesriikide ametiasutustega on hea. Finantssektori taristu (eelkõige arveldus- ja maksesüsteem) toimib piisavalt tõhusalt ja

¹ 2014-2020 perioodi EL vahendite kasutamise eelhindamine; Struktuurivahendite tõhususe ja toetuse saajate halduskoormuse hindamine (2014-2020); Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamine

läbipaistvalt. Samas finantskriiside juhtimise raamistik ei pruugi olla veel täiesti piisav finantskriiside efektiivseks ennetamiseks ja lahendamiseks. Konkurents teatud finantsteenuste sektorites või teenuste lõikes võib olla vähene ning teenustepakkujatele on seatud üleliigseid nõudeid turule sisenemiseks või tegutsemiseks. Tarbijate teadmised finantsteenustest on piiratud ja elanikkonna finantsteenustealaste teadmiste arendamine ei ole veel piisaval tasemel. Kohaliku kapitalituru areng on ebaühtlane.

Eesmärk: 1. Konkurentsivõimeline ja usaldusväärne finantskeskkond

Olulised muudatused on läbi teinud investeerimisfondide seadus, mis lihtsustab Eestis investeerimisfondide asutamist. Näiteks võimaldatakse edaspidi asutada täiesti uue fondtüübina usaldusfondi, mida muudes riikides kasutatakse eelkõige riskikapitaliinvesteeringute juhtimiseks. Samuti suurendab seadus konkurentsi pensionifondide turul. Seadus soodustab uute pensionifondide valitsejate lisandumist ning muudavad inimeste jaoks pensionifondi vahetamise oluliselt odavamaks.

Võlaõigusseadust täiendati sätetega, mis kohustuvad panka tarbijale soovi korral maksekonto (arvelduskonto) avama ja osutama kontoga seotud teenuseid. Teenused hõlmavad lisaks konto avamisele raha maksmist oma kontole, sularaha väljavõtmist, otsekorralduste, krediidikorralduste ning maksekaarditehingute algatamist. Samuti muutub lihtsamaks konto üleviimine ühest pangast teise.

Muudatusi tehti ka väärtpaberituru seaduses ja finantsinspeksiooni seaduses. Nende muudatuste eesmärk oli eelkõige investorite kaitse tugevdamine. Nende kohaselt tuleb investorile pakkuda just selliseid väärtpaberitooteid, mis tema profiiliga kõige paremini sobivad. Lisaks ajakohastati finantsinspeksiooni pädevusi ja järelevalvemeetmeid väärtpaberituru kuritarvituste tõhusamaks vältimiseks.

Samuti muudeti makseasutuste ja e-raha asutuste seadust ja sellega seonduvalt teisi seadusi. Muudatuste põhifookuses oli laiendada seaduse kohaldamisala uutele makseteenustele, maandada maksetega seotud turvariske ning tagada vajalik tarbijakaitse. Muudatused sillutavad teed uutele makseteenustele – nagu makse algatamise ja kontoteabe teenus. Esimene neist võimaldab näiteks netipoes tasuda ka siis, kui kaupmehel puudub vastav pangalingi teenus või krediitkaardiga maksmise võimalus. Makse algatamise teenuse pakkuja loob ise ühenduse maksja pangaga ja algatab maksetehingu. Kontoteabe teenusega saab klient mugavalt koondinfot oma finantsseisu kohta erinevatest pankadest. Nende muudatuste alusel piiratakse pankade praeguste paroolikaartide kui mitteturvaliste autentimisvahendite kasutust.

2017.aastal kiitis Riigikogu heaks Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muudatused, millega antakse ettevõtjatele valida, millises registris oma aktsiad registreerida. Seni pidid kõikide aktsiaseltside aktsiad olema registreeritud Eesti väärtpaberite keskregistris. Edaspidi võivad aktsiaseltsid soovi korral ja tingimuste täitmisel oma aktsiad registreerida ka mõnes teises keskodepositooriumis.

2017.a. 6. novembril allkirjastasid kolme Balti riigi rahandusministrid koostööleppe Balti kapitalituru edendamiseks. Koostöökokkuleppe idee elluviimisele aitasid kaasa EBRD ja Euroopa Komisjoni ellukutsutud toetusmeetme projekt SRSS (Structural Reform Support Service), milles osalevad kõik Balti riigid ja mille abil edendatakse ka Balti kapitaliturgude arengut.

Võeti vastu II samba väljamakseid puudutavad muudatused, mis jõustuvad 2018. aasta algusest. Muudatused toovad juurde uusi võimalusi pensionite väljamakseteks, mis annab klientidele suurema valiku omale sobiva lepingu sõlmimiseks.

Samuti saadeti kooskõlastusringile 2017. aastal Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi koostöös valmis riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Võeti vastu rahapesu ja terrorismi tõkestamise seadus, milles ühe olulisema muudatusena tekkis juriidilistel isikutel kohustus oma tegelike kasusaajate kohta infot avaldada. Samuti hakkavad tulevikus (alates 2019. aasta jaanuarust) järelevalveasutused saama rohkem teavet panga- ja maksekontode omanike kohta. Edaspidi tekib kõigil juriidilistel isikutel kohustus oma tegelikke kasusaajaid teada ja nende kohta infot avaldada. Neid andmeid saab vastavate sätete jõustudes 01. septembril 2018 äriregistri kaudu elektrooniliselt vaadata. Seadusega karmistatakse ka rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetavate meetmete rakendamata jätmise eest määratava rahatrahvi ülemmäära, mis senise 32 000 euro asemel on kuni 400 000 eurot. Trahvimäära tõstmine on vajalik, kuna kehtiv määr ei ole vastavuses rikkumise eest saadava potentsiaalse tuluga ja ei mõjuta seetõttu süüdlasi edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest.

Eesmärk: 2. Usaldusväärne ja avalikule huvile vastav arvestusalane informatsioon

Võeti vastu audiitortegevuse seaduse ja teiste seaduste muudatused, mis vähendavad bürokraatiat nii erasektoris kui ka avalikus sektoris. Muudatuste jõustumise järel annab vandeaudiitori kutset edaspidi Audiitorkogu audiitortegevuse järelevalvenõukogu. Ka muud vandeaudiitorite tunnustamise ning tegevuslubade andmisega seotud ülesanded, mida seni täitis Rahandusministeerium, antakse üle Audiitorkogu audiitortegevuse järelevalvenõukogu pädevusse. Tehtavad muudatused lühendavad menetlusprotsesse, mis kahandab halduskoormust ja säästab raha. Senine kolmetasandiline järelevalvesüsteem muutub kahetasandiliseks.

Raamatupidamise seaduse 1. jaanuaril 2017 kehtima hakanud muudatused lihtsustavad nõudeid raamatupidamise algdokumentidele ning panevad avalikule sektorile kohustuse vastu võtta masinloetavaid e-arveid. Seaduseelnõuga sätestatati võimalus, et alates 1. jaanuarist 2017 saab avalikule sektorile kauba müümisel või teenuse osutamisel esitada masintöödeldava e-arve, seadus kehtestab ka e-arvete standardi. E-arve edastatakse operaatori vahendusel ühest raamatupidamistarkvarast otse teise ning saaja ei pea enam arve andmeid käsitsi sisestama. Väikeettevõtjate jaoks on riik loonud kasutamiseks e-arveldaja keskkonna, kus e-arveid saab koostada ja edastada tasuta. Muudatused leevendavad nõudeid raamatupidamise algdokumentidele. Edaspidi peaks algdokument kohustuslikult kajastama ainult majandustehingu aega, sisu ja arvnäitajaid.

Tegevusvaldkond: Maksu- ja tollipoliitika

Maksupoliitika on kooskõlas OECD poolt soovitatavaga: lai baas, vähe erandeid, maksustada enam tarbimist ja vähem teenimist. Maksupoliitika on mõjunud positiivselt Eesti majanduse konkurentsivõimele ja ettevõtte tulumaks on soodustanud (välis-) investeringute kasvu. Maksusüsteem on põhijoontes lihtne, läbipaistev ja efektiivne ning maailmas tunnustatud. Eesti riigi väiksus võimaldab kiiresti reageerida muutustele majandus-, sh maksukeskkonnas, tuvastada probleeme ning leida neile lahendusi.

Eesmärk: 1. Stabiilne, fiskaalselt kestlik ning tõhus maksusüsteem

Eesmärk: 2. Riigi maksutulud on kokku kogutud ning vähendatud on ebaausa majandustegevuse osakaalu

2017. aastal jõustusid olulisemad seadusemuudatused:

- 1) 2017. aastal said madalapalgalised, kelle aastatulu oli alla 7818 euro ehk kuni 651 eurot kuus ja kes 2016. aastal töötasid täistööajaga vähemalt kuus kuud, taotlema makstud tulumaksu tagasimakset;
- 2) Maksuvaba tulu tõusis 2017. aastal 180 eurole kehtinud 170 eurolt. Üldine tulumaksumäär jäi 20 protsendile;
- 3) Tööandjatele anti võimalus maksta töötajale haiguslehe alusel sotsiaalmaksuvaba hüvitist ka teise ja kolmanda haiguspäeva eest kuni 100 protsenti töötaja keskmisest palgast;
- 4) Valitsus otsustas jätta ära majutusasutuste käibemaksu määra tõusu 2017. aastal ning diislikütuse aktsiisi tõusu 2018. aastal. Majutusasutuste käibemaksumäär säilitati 9% tasemel soodustamaks turismisektori konkurentsivõimet;
- 5) 2017. aasta jaanuariks kavandatud aktsiisitõus lükkus veebruarisse ning alates juulikuust tõsteti täiendavalt õlle ning etanoolisisaldusega kuni 6 mahuprotsenti veini ja kääritatud joogi aktsiisi. Õlle aktsiisimäär tõusis 2017. aasta veebruaris seniselt 8,30 eurolt 9,13 eurole ja juulis tõusis aktsiisimäär 15,52 eurole õlle etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris. Veini ja kääritatud joogi (mõlemad etanoolisisaldusega kuni 6 mahuprotsenti) aktsiis tõusis 2017. aasta veebruaris 48,55 eurolt 53,41 eurole hektoliitri kohta ning juulis tõusis määr 77,44 eurole hektoliitri kohta.
- 6) Tõusis sigarettide ja suitsetamistubaka aktsiisimäär 8 protsenti;
- 7) Suurendati pensionide täiendavat maksuvaba tulu 2832 euronist aastaks ehk 236 euronist kuus. Koos üldise maksuvaba tulu tõusuga 180 eurole andis see maksuvabalt saadava pensioni suuruseks 416 eurot kuus, tagades keskmise vanaduspensioni tulumaksuvabastuse ka 2017. aastal;
- 8) Tulumaksuvabastust laiendati hüvitistele ja toetustele, mida makstakse tavaametniku, abipolitseiniku, vabatahtliku päästja ja eriolukorra tööle rakendatud isiku hukkamise, surma või töövõime vähenemise korral.

2018. aastal jõustuvad tulu maksustamise reeglid:

- 1) 2018. aastal tõuseb üldine maksuvaba tulu madala ja keskmise palgaga inimestel 500 euronist kuus. 500 eurot on maksuvaba tulu kuni 1200 euro suuruse maksustatava kuusissetuleku korral. Alates 2100 euro suurusest sissetulekust maksuvaba tulu puudub;
- 2) Eluasemelaenu intressidele kehtestatakse täiendav mahaarvamise piirmäär 300 eurot seni rakendatud ja ka edaspidi kehtima jääva 1200 eurose mahaarvamise piirmäära sees. Piirmäär 1200 eurot kehtib koolituskuludele, kingitustele-annetustele ja laenuintressidele;
- 3) Tulude puudumisel või nende ebapiisavusel saavad abikaasad jagada mahaarvatavaid eluasemelaenu intresse, koolituskulusid ning täiendavat maksuvaba tulu laste eest.

Valmistati ette vedelkütuseid puudutava seadusemuudatus, mille peamine eesmärk on suurendada kütuseturul ausat konkurentsi ja vähendada maksupettusi. Riigieelarve seisukohalt aitab maksupettuste vähendamine kaasa maksulaekumiste suurenemisele kütusesektorist. Eelnõuga muudetakse kütuse müüjate tagatise. Maksupettuste ennetamiseks võetakse edaspidi kasutusele kaks reaalsel toimivat andmekogu, kus hakkavad kajastuma kõik andmed kütuse müügitehingute ja laovarude kohta.

Riigikogu võttis 2017. aasta detsembris vastu valitsuse algatatud seadusemuudatused, mis lihtsustavad füüsilisest isikust ettevõtjate aruandlust ja loovad neile soodsama maksukeskkonna. FIEde maksukeskkond hakkab enam sarnanema äriühingute keskkonnaga ning FIEdele laieneb enam töötajatele kehtestatud maksusoodustusi ja sotsiaalseid tagatisi.

Valitsus kiitis heaks mitu maksumuudatust sisaldava tulumaksuseaduse. Eelnõuga langetati regulaarselt dividende maksvate ettevõtete maksukoormust. Senisest madalama, 14 protsendise maksumääraga maksustatakse see osa jaotatavast kasumist, mis võrdub sama ettevõtja poolt eelneva kolme aasta keskmise Eestis maksustamisele kuulunud jaotatud kasumiga. Eelnõuga kehtestati ka meede, millega tõkestada ühte levinumat äriühingust kasumi kaudse väljaviimise viisi emaühingule või muule kontserni liikmele laenu andmise kaudu. Selleks kehtestatakse emaettevõtjale või teistele kontsernistruktuuris ülalpool asuvatele ühingutele kohustus laenude puhul, mille tagastamise tähtaeg üle 48 kuu kohustus tõendada maksuhalduri nõudmisel, et laenu saajal on tagasimakse võime ja kavatsus.

Tegevusvaldkond: Halduspoliitika

Eesmärk: 1. Riigi haldusvõimekuse hoidmine ja tõstmine

Riigihangete vallas olid mullu olulisemad märksõnad uus riigihangete seadus ja riigihangete registri uuenduste väljatöötamine.

01.09.2017 hakkas kehtima uus riigihangete seaduse eelnõu, millega muutus paindlikumaks ja lihtsamaks riigihangete korraldamine, vähenes hankijate ja ettevõtjate koormus ning menetlusele kuluv aeg ja raha. Seadusega võeti üle kolm Euroopa Liidu direktiivi, mis kaasajastavad riigihangete korraldust terves Euroopa Liidus. Olulise muudatusena annab seadus hankijale võimaluse kontrollida kõrvaldamise aluste puudumist ja kvalifitseerimise tingimustele vastamist esmajoones pakkujate endi kinnituste abil ning nõuda lisadokumentide esitamist üksnes edukalt pakkujalt. Kuivõrd ka eduka pakkuja kontroll toimub peamiselt elektrooniliste andmebaaside alusel, väheneb nii hankijate töö- kui ka ettevõtjate halduskoormus. Seadus laiendas hankija võimalusi kõrvaldada riigihankest ebaausaid ettevõtjaid, sh lisandus hankijate poolt kaua oodatud võimalus kõrvaldada riigihankest ettevõtja, kes on oluliselt või pidevalt rikkunud eelnevalt sõlmitud hankelepinguid. Samuti loodi alused üleminekuks paberivabale e-riigihangete korraldamisele 2018. aasta sügiseks. Infotehnoloogilised võimalused nõuete täitmiseks pakub riigihangete register, mille arendamiseks algatas Rahandusministeerium uue arendusprojekti eesmärgiga toetada nii hankijaid kui ka pakkujaid täielikule e-riigihangetele üleminekul.

Jätkati tugiteenuste konsolideerimist. Kõigi ministeeriumide (v.a Kaitseministeeriumi) ja nende valitsemisala asutuste ning Riigikantselei finants-, personali- ja palgaarvestus konsolideeriti Riigi Tugiteenuste Keskusesse (RTK) 1. aprilliks 2017. aastal

Valitsus kiitis heaks riigireformi tegevuskava, mille eesmärk on toetada tasakaalus, tõhusa ja avatud riigi juhtimist. Tõhusa riigi tagamise fookus on korrastada avalikke teenuseid ning vähendada bürokraatiat nii riigi siseses asjaajamises kui ka riigi ja erasektori vahelises suhtluses. Moodustati riigireformi koordinatsiooni kogu, mida juhib riigihalduse minister ja kuhu kuuluvad erinevate ministeeriumite vastutavad ametnikud.

Riigiettevõtete juhtimise parandamiseks ning depolitiseerimiseks loodi nimetamiskomitee, mis hakkas nimetama riigi äriühingute nõukogude liikmeid. Võeti suund, et teatud kriteeriumidele vastavad riigi äriühingud peavad kohaldama info avaldamisel börsiettevõtete praktikat. Vastu on võetud ka valitsuse algatatud riigivaraseaduse muudatused, mis puudutavad riigiettevõtete

sponsorluse teemat. Uue korra järgi võivad riigi osalusega äriühingud toetada vaid oma valdkonna teadus- ja arendustegevust.

Omandireformi kitsaskohtade kõrvaldamiseks moodustati Vabariigi Valitsuse poolt omandireformi komisjon, kuhu kuuluvad mitmed ministrid, riigikogu liikmed, Omanike Liidu ning sundüürnike esindajad.

Peamised 2017. aasta tegevuste täitmise kitsaskohad

Kinnisvarareformi läbiviimisega seotud tegevused ei edenenud soovitud tempos. Siin on üheks põhjuseks ka asjaolu, et võeti ette Riigimajade programm, mis kinnisvara osas panustab otseselt hoonete kasutuse optimeerimisse, kuid mille ajakava ei võimaldanud kinnisvarapoliitilisi otsuseid kiiremas tempos teha.

Eesmärk: 2. Riiklik statistika — usaldusväärse info esmane allikas (Statistikaamet)

2017. aasta statistikaprogrammi täitmine läks edukalt – tehti ära kõik planeeritud tööd.

2017.–2021. aasta statistikaprogrammis oli 2017. aastal 150 statistikatööd kogumaksumusega 6,3 miljonit eurot.

REGREL-i ettevalmistustööd kulgesid plaanipäraselt. Aasta põhieesmärk oli täiendada registripõhise loenduse meetodikat ja viia see vastavusse rahvusvahelise kogemusega. Riiklike andmekogudega seotud tegevused olid eelkõige andmekvaliteedi hindamine ja andmevahetuse tagamine X-tee kaudu. 2017. aastal hindas Statistikaamet REGREL-i jaoks kasutusele võetavate andmekogude kvaliteeti. Eesmärk oli hinnata andmekogude sobivust REGREL-i tegemiseks.

Seoses EL eesistumisega juhtis Statistikaamet 2017. aastal Euroopa Liidu Nõukogu statistika töörühma, mille eesmärk oli jõuda liikmesriikidega kokkuleppele kahe määruse tekstis: põllumajandusstatistika raammäärus (IFS) ja kogurahvatulu (GNI).

Aruandlus 3.0 on Statistikaameti, Maksu- ja Tolliameti, ja Eesti Panga ühisprojekt, mille eesmärk on vähendada ettevõtete ja asutuste halduskoormust. Projekti käigus luuakse andmeesitajatele võimalus edastada andmeid otse majandusarvestusprogrammist. Andmete arvutamise koormus liigub andmeesitajalt Statistikaametile. Projekti esimeses etapis 2017. aastal tegeleti Maksu- ja Tolliametile ning Statistikaametile esitatava palga ja tööjõuandmestiku automaatse edastamise võimaldamisega alates 2018. aasta jaanuarist.

Tegevusvaldkond: Euroopa Liit, välis- ja avalikud suhted

Eesti on euroala liikmena käitunud kindlameelse ja usaldusväärse partnerina, mis koos riigi hea majandus- ja rahanduspoliitikaga on kaasa toonud laiema tähelepanu ja Eesti seisukohtade mõjukuse kasvu. Välja on arendatud regulaarsed ja hästitöötavad protseduurid ELi põhiprotsessides osalemiseks. Avaliku kommunikatsiooni tase on stabiilne ja valdkonna töökorraldus süstemne, ministeeriumi infot peetakse väga usaldusväärseks. Avalikkuse, partnerite ja huvigruppide kaasamine poliitika kujundamisse vajab edendamist.

Eesmärk: 1. RMI vastutada olevad Eesti majanduspoliitilised eesmärgid Euroopa Liidus, finants- ja majandusorganisatsioonides ja kolmandates riikides on saavutatud

2017. aastal oli tegevus peamiselt suunatud Euroopa Liidu nõukogu eesistumise ettevalmistamisele ja läbiviimisele. Ettevalmistusperioodil prioriteetide seadmine ja partnerite teavitamine eesistumise plaanidest. Eesistumine kujunes edukaks. 4 rahandusministrite nõukogu ning 1 mitteametlik kohtumine, lisaks EL eelarve nõukogu ning ühtekuuluvuspoliitika ministrite nõukogu ja ministrite esinemised Euroopa Parlamendi

komiteedes. Eesistumiseks seatud eesmärgid said täidetud, sh EL 2018. aasta eelarve vastu võetud, peetud arutelud majandus- ja rahaliidu tuleviku üle, kujundatud ühine lähenemine digimaksustamise küsimustes ning kokku lepitud maksukoostöö küsimused kolmandate riikide suhtes, tehtud hea eeltöö pangandusliidu õigusaktide kokkulepete saavutamiseks, rahapesuvastase võitluse direktiivi poliitiline kokkulepe jne.

Hoogustunud arutelud majandus- ja rahaliidu tuleviku üle tõid vajaduse värskendada valitsuse sellesisulisi seisukohti. Riigikogule esitati aruanne Euroopa stabiilsusmehhanismi toimimisest 2017. aastal. Maailmapangas toimusid läbirääkimised kapitalisuurenduse üle. Vormistasime Eesti panuse Rahvusvahelise Arenguassotsiatsiooni (International Development Association) 18. rahastusvoorus (2017-2020).

Eesmärk: 2. Rahandusministeeriumil on hea maine avalikkuse ja partnerite silmis

2017. aasta jaanuaris avaldati Riigikantselei tellitud riigiasutuste meediasuhete uuring, mis küsitles ajakirjanikke. Selle järgi on ministeeriumiga tihti kokku puutunud 32% küsitletud ajakirjanikest. Üldine mainekus on lähedane keskmisele, kuid üldhinne meediaga suhtlemisele on valitsusasutuste keskmisest kõrgem. Keskmisest kõrgemalt hinnatakse Rahandusministeeriumi puhul järgmist: kommunikatsioonitöötajate kättesaadavust, teabe usaldusväärsust ja meediaga suhtlemise oskust. Kriitilisem oli hinnang tegevusele sotsiaalmeedias.

Tegevusvaldkond: Valitsemisala toimimine ja tugitegevused

Eesmärk: Tugitegevused toetavad valitsemisala asutuste põhitegevuse eesmärkide saavutamist

Rahandusministeeriumi valitsemisalas on rakendatud valitsemisalaülene juhtimissüsteem. Kokku on lepitud ühtsed põhimõtted juhtimissüsteemi ja aruandluse rakendamisele valitsemisalas. Rahandusministeeriumis, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuses ja Riigi Tugiteenuste Keskuses viiakse kvaliteedijuhtimist läbi koordineeritult ja kooskõlastatult sarnaste põhimõtete alusel. Ühised põhimõtted hõlmavad nii protsesside kaardistamist kui regulaarse enesehindamise läbiviimist CAF (Common Assessment Framework) meetodika alusel. Statistikaamet viib läbi regulaarseid kvaliteedihindamisi. Toimib valitsemisalas kokkulepitud ühtne riskijuhtimise süsteem, mis on seostatud arengukava ja iga-aastase tegevuskava koostamise ja täitmise jälgimise protsessiga. Valitsemisalas on tsentraliseeritud finants- ning personali- ja palgaarvestus, IT-teenused ning siseauditeerimine, alates 2016. aastast on konsolideeritud ka hanketeenus.

Valitsemisalas jätkus IT-teenuste konsolideerimine näiteks keskse võrgukeskuse dubleerimise, test- ja arenduskeskkondade virtualiseerimise osas. Käivitati tegevused tarkvara platvormide vahetamiseks vabavaraliste lahenduste vastu, vähendamaks tarkvara litsentsidele kuluvat finantsilist ressursi.

Viidi läbi ISKE audit Rahandusministeeriumi poolt välja töötatud omavalitsustele suunatud kesksetele andmekogudele, mis läbiti soovitustega ja ilma kriitiliste märkusteta.

Alustatud on tegevustega pakkumaks keskset võrguhaldus ja arvutitöökooha teenust Eesti omavalitsustele.

Riigireformi käigus viidi läbi Maavalitsuste infotehnoloogiliste tegevuste ja andmekogude tegevuse lõpetamine ning andmete säilitamine. Vastavad tegevused on jätkuvad ning arhiivitoimikutega on planeeritud tööd lõpetada 2019a.

Tulemusvaldkond: Kaasav riigivalitsemine

Eesmärk: Riigivalitsemise ühtse toimimise parandamine kliendirühmade vajadustest lähtuva ja tõhusama avalike teenuste osutamise ning kvaliteetsema ja mõjusama poliitikakujundamise ja elluviimise kaudu.

Valitsus viis lõpule haldusreformi – senise 213 omavalitsuse asemel jäi pärast kohalike omavalitsuse valimisi alles 79 omavalitsust. On loodud eeldused, et senisest suuremad omavalitsused võimaldaksid kodanikele kvaliteetsemaid teenuseid. Omavalitsuste tulubaasi ja finantsautonoomia suurendamiseks tõsteti kohalikele omavalitsustele mineva tulumaksu osakaalu ja tehti muudatusi tasandusfondi jagamisel ning sihtotstarbeliste toetuste järkjärgulise kaotamisega luuakse omavalitsustele võimalused oma eelarvega paindlikumalt ümber käia. Kokku on riigieelarve strateegias aastatel 2018–2021 selleks ette nähtud 185 miljonit eurot.

01.01.2018 seisuga lõpetati maavalitsuste tegevus. Maavalitsuste ülesanded jagati olemasolevate riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste vahel. Muudatusega suurendati kohalikele omavalitsustele otsustusõigust ning korrastati funktsioonide jaotust riigiasutuste vahel.

Alustati riigimajade loomise tegevus- ja ajakava elluviimisega, mh kasutatakse riigimajade loomiseks vabanevaid maavalitsuse hooneid. Riigimajana käsitatakse riigi pakutavate avalike teenuste paketti, mis on paigutatud klientide (Eesti elanikud ja ettevõtjad) huvidest lähtuvalt võimalikult soodsasse asukohta eelkõige maakonnakeskustes. Juunis lepiti kokku otseste avalike teenuste pakkumise ja arendamise aluspõhimõtted, riigimaja toimemudel ning riigimajas pakutavate teenuste pakett. Detsembriks arutati teenuste pakette kõikide maakonnakeskuste puhul.

Tulemusvaldkond: Maaelu ja regionaalareng

Eesmärk: Toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus.

Regionaalarengu suundumused on liikunud suures osas regionaalarengu strateegia 2014-2020 seireindikaatoritega seatud suunas, kuid tervikuna on riigi sisesed regionaalsed erinevused siiski endistviisi suured. Riigi ruumilise planeerimise valdkonna peamisteks kitsaskohtadeks on strateegiliste, pikaajalist maakasutust suunavate planeeringute ja muude strateegiliste arengudokumentide seotuse puudumine. Ruumilise planeerimise valdkondade ülene positsioon on nõrk ning teadlikkus planeerimisest kui ruumilist arengut suunavast instrumendist madal.

Regionaalarengu strateegia eesmärkide suunas on jõudsamalt liigutud muude Eesti toimepiirkondade tööhõivemäära ja ettevõtlusaktiivsuse regionaalsete erinevuste vähenemise osas Tartu- ja Harjumaaga. Samuti on KOV-de arendustegevuse kulude osatähtsus eelarves ning suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist konkurentsivõimet peegeldava Tallinna ja Tartu sisemajanduse koguprodukt lähenenud ELi keskmisele strateegias sihitud tempos. Seiremõõdikutega seatud sihtidele vastupidised arengud on toimunud kahes suuremas linnapiirkonnas ja muudes Eesti toimepiirkondades loodava SKP ja teenitavate sissetulekute erinevuste jätkuva kasvu näol. Samuti suuremates linnapiirkondades säästvate liikumisviiside kasutamine vastupidiselt strateegia eesmärkidele viimastel aastatel vähenenud.

Regionaalarengu strateegia 2014-2017 rakendusplaani elluviimine on enamike tegevuste osas sujunud plaanipäraselt. Oluline osa strateegia ellu viimisel on 2017. aastal olnud seotud haldus- ja riigireformi tegevustel omavalitsuste haldus-, arendus- ja finantsvõimekuse ja riigihalduse tõhususe suurendamise eesmärgil. Mitmed regionaalarengu suunamise edasise tõhususe vaatenurgast kriitilise tähtsusega haldus- ja riigireformi protsessid veel jätkuvad.

Kõige otsesem mõju strateegia eesmärkide ja meetmete elluviimisele on olnud ELi struktuurifondidest ja riigieelarvest rahastatavatel regionaalarengu toetusmeetmetel. Kuigi struktuurivahenditest rahastatavate regionaalarengu toetusmeetmete ettevalmistamine ja

elluviimine kulges algul strateegia esialgselt indikatiivsest ajaplaanist mõnevõrra aeglasemalt, on 2017. aastaks jõutud toetusotsuste põhjal algselt kavandatud finantsgraafikusse.

2017. aastal eraldati regionaalprojektide toetuseks kokku üle 114,5 miljoni euro. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetusi said 265 projekti, kokku 106,5 miljonit eurot.

Riigieelarvelistest programmidest eraldati toetust 2268 projektile, kokku ligi 8 miljonit eurot, sh Hasartmängumaksust regionaalsete investeringutoetuste arendamise programm (35 projekti; 2 185 011 eurot), Kergliiklusteede toetuskeem (6 projekti; 1 490 886 mln eurot), Kohaliku omaalgatuse programm (765 projekti; 1 141 702 mln eurot), Väikesaarte programm (18 projekti; 969 730 mln eurot), Hajaasustuse programm (1428 projekti; 1 803 785 mln eurot), Lipuväljakute välja arendamise programm (7 projekti; 234 055 eurot), Ettevõtjate elektriliitumise pilootprogramm (5 projekti; 111 216 eurot), Venemaa Föderatsiooni viisa menetlemise tasu kompenseerimine (959 inimesele; 60 264 eurot).

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava meetmetest said toetusi 89 projekti kokku 46,9 miljoni euroga, sh Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks (28 projekti; 1 598 373 eurot), Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeringud (18 projekti; 21 108 691 eurot), Linnapiirkondade jätkusuutlik areng (6 projekti; 16 782 020 eurot), Ida-Virumaa linnapiirkondade jätkusuutlik areng (4 projekti; 6 988 649 eurot), Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus (13 projekti; 208 748 eurot) Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse toetus koolitusprogrammideks ja ühinemiste nõustamiseks 277 708 eurot.

2014-2020 perioodil osaleb Eesti seitsme Euroopa territoriaalse koostöö (ETK) programmi rakendamisel (Eesti-Läti, Kesk-Läänemere, Läänemere piirkonna, Interreg Euroopa, Urbact III, Interact III, ESPON 2020) ja ühes Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi piiriülese koostöö Eesti-Vene programmis.

2017. aasta seisuga kõik ETK programmid on käivitunud. Eesti-Vene programmi täies mahus käivitamiseks on vajalik Euroopa Komisjoni ja Venemaa Föderatsiooni vahelise finantseerimislepingu ratifitseerimine, mida on oodata 2018. aasta sügisel. Seni rahastatud koostööprojektides osaleb 176 Eesti partnerit. Eesti-Läti, Kesk-Läänemere, Läänemere piirkonna, Interreg Euroopa ja Urbact III programmide raames Eesti partneritele eraldatud toetuste maht on u 59555135 eurot.

Eesti-Vene programm kiitis heaks 5 suuremahulise taristuprojekti (kogu eelarvega u 20,5 MEUR) täistaotlust ning esitas need Euroopa Komisjonile heakskiitmiseks.

Planeeringute valdkonnas on uue planeerimisseaduse jõustumise järgselt panustatud seaduse koolitamisega, seaduse rakendamiseks loodud portaal planeerimine.ee on aktiivses kasutuses. Toimunud on eeltööd üleriigilise mereala planeeringu algatamiseks (metoodika, alusuuringud, rahvusvaheline koostöö ja koostöö ülikoolidega). Koostamisel on üldplaneeringute koostamise juhend, mis toetab uute üldplaneeringute koostamist haldusreformi järgselt.

Peamised 2017. aasta tegevuste täitmise kitsaskohad

Kavandatust rohkem aega on võtnud regionaalarengu toetuse andmise tingimuste muutmine seoses maavalitsuste tegevuse lõpetamisega. Oodatust pikemaks venis ka Ida-Virumaa programmi aluspõhimõtetes kokkuleppimine valitsuse poolt (kokkulepe tegevussuundade osas saavutati veebruaris 2018, rahastuse osas aprillis 2018).